

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”, CLUJ-NAPOCA**  
**FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE**  
**DEPARTAMENTUL DE FILOSOFIE**  
**ȘCOALA DOCTORALĂ FILOSOFIE**

**LUCRARE DE DOCTORAT**

*Concepte de bază în gândirea filosofică al lui*  
*Mohandas Karamchand Gandhi*

**Conducător de doctorat:**

**Prof. univ. dr. Egyed Péter**

**Absolvent:**

**Szenkovics Dezső**

**Cluj**  
**2012**

# CONȚINUT

## 1. Introducere

## 2. Gandhi, omul

### 2.1. Gandhi prin prisma autobiografiei și a scrierilor sale

### 2.2. Portretul lui Gandhi prin prisma prietenilor, colegilor, biografilor și cercetătorilor

## 3. Contextul social-politic al activității lui Gandhi în India

### 3.1. Anii petrecuți în Anglia și Africa de Sud

### 3.2. Contextul social-politic din India în era lui Gandhi

#### 3.2.1. Mișcări reformiste hinduse în India colonială

#### 3.2.2. Mișcări naționaliste hinduse în India colonială: moderați vs. radicali

#### 3.2.3. Mișcări naționale musulmane în India colonială

#### 3.2.4. Congresul Național Indian

##### 3.2.4.1. Congresul înainte de Gandhi

##### 3.2.4.2. Congresul în timpul lui Gandhi

#### 3.2.5. Rezumat

## 4. Concepte centrale în gândirea filosofică a lui Gandhi

### 4.1. Influențe religioase cu impact asupra gândirii lui Gandhi

### 4.2. Conceptul de Adevăr (satya)

#### 4.2.1. Conceptul de Adevăr în literatura religioasă hindusă

#### 4.2.2. Conceptul de Adevăr al lui Gandhi

#### 4.2.3. Rolul social și politic al Adevărului

### 4.3. Conceptul de nonviolență (ahimsa)

#### 4.3.1. Rădăcinile religioase ale conceptului

#### 4.3.2. Ahimsa, ca categorie centrală în gândirea lui Gandhi

#### 4.3.3. Aplicația socială și politică a conceptului de nonviolență

### 4.4. Conceptul de satyagraha

#### 4.4.1. Originea și etimologia noțiunii satyagraha

#### 4.4.2. Satya, ahimsa, satyagraha – noțiuni etice interdependente

#### 4.4.3. Satyagraha ca doctrină politică

## 5. Relevanța principiilor gandhiene în secolul XXI.

## 6. Concluzii

Glosar (lista numelor și noțiunilor)

Bibliografie

## Cuvinte cheie

Mohandas Karamchand Gandhi, Mahatma, Suflet Mare, India, Pakistan, putere colonială, satya, adevăr, ahimsa, non-violență, satyagraha, swaraj, independență, hinduism, creștinism, naționalism hindus, naționalism musulman, britanici, Congresul Național Indian.

## REZUMAT

### *Concepte de bază în gândirea filosofică al lui Mohandas Karamchand Gandhi*

În urmă cu peste șase decenii Mohandas Karamchand Gandhi a devenit victima unui extremist. În data de 30 ianuarie 1948, în timp ce se deplasa la locul unde obișnuia să țină rugăciunea comună în fața a zecilor de mii de oameni, un hindus extremist, pe nume Nathuram Vinayak Godse cu trei împușcături a pus capăt vieții lui Mahatma Gandhi. Chiar și momentele dinaintea morții lui Gandhi stau ca mărturie despre viața, gândirea și credința lui: „*He Ram*”, adică „*Of, Dumnezeule*” – acestea erau ultimele cuvinte rostite de marele luptător al libertății indiene, de liderul spiritual incontestabil, de marele gânditor politic și religios al Indiei moderne.

Moartea lui Gandhi a pus capăt unui capitol din istoria modernă a Indiei, dar în același timp a însemnat un început în istoria contemporană a umanității. Poate părea o coincidență faptul că moartea celui supranumit Mahatma a însemnat sfârșitul celei mai importante perioade din istoria modernă a Indiei. Și aici mă refer la perioada marcată pe deoparte de euforia cauzată de sfârșitul dominanței coloniale și obținerea suveranității, iar pe de altă parte de încărcătura emoțională, psihică cauzată de divizarea Indiei. 15 august, respectiv 14 august 1947, două date importante în istoria modernă a Indiei: dovedirea suveranității Indiei față de Imperiul Britanic, respectiv întemeierea statului musulman Pakistan. Iar cu puțin timp după aceste date istorice, o lume întregă rămânea stupefiată la aflarea veștii referitoare la moarte ironică al lui Mahatma Gandhi: “*apostolul non-violenței*” (Nanda 2004. 264.) a căzut victima violenței, forțele răului, ale întunericului au triumfat asupra binelui, asupra adevărului.

Cu toate acestea însă, în viziunea mea, moartea lui Gandhi a deschis o nouă epocă în istoria omenirii. Acest moment nefericit a însemnat începutul unei noi perioade, despre care putem spune că încă persistă și care poate fi descris, caracterizat prin procesul de cercetare, de interpretare și de sistematizare al moștenirii spirituale, al gândirii gandhiene. Paralel cu acest proces putem fi însă

martorii unui alt fenomen în strânsă legătură cu gândirea și principiile lui Mahatma Gandhi, pentru că rezistența non-violentă și-a făcut apariția și în afara granițelor Indiei, cum ar fi de pildă mișcarea pentru egalitatea în drepturi al afro-americanilor condusă de Martin Luther King jr. în Statele Unite, lupta anti-apartheid dusă de negrii din Africa de Sud, sau chiar cazul Solidarității din Polonia, care avea un singur scop, acela de a desființa regimul comunist prin metode non-violente (Vezi Brown–Parel 241–244., Hardiman 2003. 253–293., Allen 2008. 243–245.).

Teza de doctorat are ca ipoteză centrală enunțul conform căruia mișcarea naționalistă condusă de Gandhi a fost capabilă să întrecă toate încercările și tentativele naționaliste precedente și să producă rezultatele scontate pentru că Mahatma pe de o parte considera politica ca fiind o aplicație cotidiană a religiei, iar pe de altă parte – în conformitate cu concepția gandhiană a politicii – discursul gandhian de mobilizare al maselor folosea noțiuni și concepte preluate din tradiția religioasă hindusă, fiind astfel cunoscute și populare în sânul populației indigene. Aceste noțiuni însă pe lângă semnificațiile originale, în gândirea și discursul lui Gandhi au căpătat noi sensuri, noi straturi semantice, ceea ce a făcut posibil ca acestea să fie interpretate și înțelese într-un context social și politic modern. Prin lărgirea sferei semantice al acestor noțiuni și menținerea sensurilor religioase originale Gandhi a reușit ca dintr-o mare masă de oameni, dintr-o populație eterogenă cu religii, tradiții, limbi și interese diferite să făurească o națiune unită, capabilă să acționeze ca un tot unitar în multe momente cheie ale luptei anticoloniale. Ca și o ipoteză secundară, dar totodată importantă, teza de doctorat își propune să răspundă și la întrebarea dacă conceptele gandhiene au vreo relevanță în contextul social-politic al secolului XXI, dacă principiile enunțate și puse în practică în viața cotidiană de cel supranumit Mahatma pot fi considerate actuale în era globalizării.

Partea introductivă a tezei de doctorat – pe lângă formularea ipotezei – conține și alte problematice considerate importante din perspectiva temei. Pe lângă altele, aici se regăsește și partea care conține factorii obiectivi și subiectivi referitoare la motivarea temei alese. Toate acestea au ca punct de plecare cele două drumuri de studii și de cercetare efectuate în India în anii 1996, respectiv 1998. Dar tot aici se regăsește și descrierea metodelor de cercetare folosite în procesul de pregătire și finalizare a tezei de doctorat, care au la bază analiza și interpretarea comparativă a textelor, precum și analiza etimologică, morfologică și semantică al conceptelor considerate centrale, de bază în gândirea lui Mahatma Gandhi. Prezentarea metodelor de cercetare este urmată de o scurtă enumerare al rezultatelor cercetărilor efectuate de-a lungul celor trei ani de studii doctorale: participări la conferințe internaționale și naționale, studii apărute sau în curs de apariție.

În partea introductivă a tezei de doctorat se poate regăsi și prezentarea acelor lucrări biografice și științifice care din punctul meu de vedere pot fi socotite cele mai importante din vasta bibliografie a

cercetărilor gandhiene. Aceste opere, conform tipologiei Chakrabarty, sunt grupate în trei mari categorii: opere biografice (cele mai importante fiind ale autorilor Romain Rolland, Louis Fischer, Kathryn Tidrick, Joseph Lelyveld și Jad Adams), monografiile referitoare la gândirea socială, politică și filosofică al lui Gandhi (monografiile ale lui Rhagavan Iyer, Joan Bondurant, Bhikhu Parekh, Bidyut Chakrabarty etc.). Din ceea ce a treia categorie fac parte acele opere care abordează viața și activitatea lui Mahatma Gandhi din perspectivă istorică, tocmai aceasta fiind cauza pentru care în cadrul tezei de doctorat nu mă bazez pe aceste monografii, considerând că pe lângă operele biografice nu au un aport semnificativ la corpul cunoștințelor și informațiilor relevante legate de Gandhi.

În cadrul prezentării lucrărilor apărute despre persoana, personalitatea și gândirea lui Mahatma Gandhi, trebuie menționat și faptul că din viața științifică românească lipsesc cu desăvârșire operele și monografiile legate de Gandhi în ciuda faptului că din mijlocul anilor 1990 editurile din România au manifestat un interes crescut față de religiile și cultura orientală, ceea ce s-a manifestat în numărul mare de cărți apărute în această tematică. În timp ce interesul față de operele gandhiene, față de personajul istoric al luptei anticoloniale manifestă o continuitate peste tot în lume, acest interes aproape că nu există deloc în România.

Ultimul paragraf a părții introductive cuprinde enumerarea acelor persoane cărora țin să le mulțumesc pentru ajutorul științific și moral acordat în decursul celor trei ani de studii doctorale.

Cel de al doilea capitol al tezei (*Gandhi, omul*) încearcă să ne ofere o imagine cât mai clară despre Gandhi, omul, fără de care este aproape imposibil să înțelegem gândirea filosofică al Mahatmei. De fapt această prezentare nu este una biografică, ci mai degrabă aș vrea să atrag atenția asupra faptului cum el însuși vorbește despre persoana lui (subcapitolul intitulat *Gandhi prin prisma autobiografiei și a scrierilor sale*). Totodată însă prin subcapitolul doi (*Portretul lui Gandhi prin prisma prietenilor, colegilor, biografilor și cercetătorilor*) doresc să atrag atenția asupra nenumăratelor fețe ale lui Gandhi existente în Est și Vest. Cu alte cuvinte, doresc să prezint părerile și opiniile contemporanilor și a generațiilor următoare despre unul dintre cele mai semnificative personaje ale secolului XX.

Cel de al treilea capitol al disertației purtând titlul *Contextul social-politic al activității lui Gandhi în India* are menirea de a crea contextul social și politic al evenimentelor petrecute în India la sfârșitul secolului XIX și primele decenii din secolul XX, fără de care este imposibil înțelegerea corectă a operei gandhiene. Pentru o înțelegere adecvată a acesteia este foarte important ca cititorul să aibă cunoștințe de bază referitoare la particularitățile și evenimentele importante ale epocii respective. Primul subcapitol (*Anii petrecuți în Anglia și Africa de Sud*) pe de o parte se referă la cei trei ani petrecuți de Gandhi în India, iar pe de altă parte la cele aproape două decenii petrecute în Africa de

Sud. Ambele perioade au un rol foarte important pentru că au avut un impact semnificativ asupra „carierii” și gândirii lui Mahatma Gandhi.

Subcapitolul doi (*Contextul social-politic din India în era lui Gandhi*) are ca scop prezentarea acelor mișcări de reformă și mișcări naționaliste hinduse și musulmane care au avut un rol important în trezirea și adâncirea sentimentului naționalist în rândul maselor largi. Astfel sunt prezentat rolul și importanța celor mai importante mișcări reformiste hinduse (*Arya Samaj, Brahma Samaj, Misiunea Ramakrishna*), precum și scopurile propuse de cele două aripi naționaliste ale hinduismului, cea moderată și radicală. Constituie un subcapitol separat prezentarea naționalismului musulman și a principalelor teoretici ai acestuia. Două subcapitole sunt dedicate Congresului Național Indian. Dacă în prima se poate regăsi atât scurta istorie al Congresului de la data înființării până la apariția lui Gandhi pe scena politică indiană, cât și scopurile declarate și metodele aplicate, cel de al doilea focusează pe prezentarea Congresului al cărui lider politic și spiritual devine Mahatma Gandhi.

Cel de al patrulea capitol intitulat *Concepte centrale în gândirea filosofică a lui Gandhi* constituie și partea centrală, miezul disertației care este dedicat analizei conceptelor și categoriilor centrale ale gândirii lui Mohandas Karamchand Gandhi, concepte care au avut un rol semnificativ în trezirea sentimentului naționalist și formarea națiunii indiene în primele decade ale secolului XX. Astfel mă focusez asupra analizei etimologice ale conceptelor de *satya*<sup>1</sup> (adevăr), *ahimsa*<sup>2</sup> (dreptate) și pe o categorie care are la bază cele două concepte enumerate mai înainte, *satyagraha*<sup>3</sup> (susținerea necondiționată a adevărului). Pe lângă analiza etimologică al acestor concepte, în cazul fiecăruia voi încerca să evidențiez și modificările efectuate de către Gandhi în conținutul semantic al noțiunilor, pentru că în gândirea și discursul gandhian vechile noțiuni preluate din tradiția religioasă hindusă capătă noi straturi semantice care fac posibil interpretarea acestora într-un context nou, de data asta una social-politică și nu religioasă.

În cadrul subcapitolului intitulat *Influențe religioase cu impact asupra gândirii lui Gandhi* se regăsește o scurtă trecere în revistă al principalelor influențe religioase și filosofice care au avut un impact semnificativ asupra gândirii gandhiene. Mă refer la influențe spirituale cum ar fi influența

---

<sup>1</sup> Are semnificația de adevăr și constituie una dintre cele mai vechi noțiuni ale religiilor indiene (hinduism, jainism, buddhism).

<sup>2</sup> Are semnificația de non-violență și constituie una dintre cele mai importante principii religioase în India, care, în majoritatea religiilor indiene, se manifestă printr-o atitudine, printr-un comportament uman care refuză orice fel de agresiune, violență.

<sup>3</sup> Semnificația originală a noțiunii este cea de susținerea necondiționată a adevărului. Este folosit de fapt la descrierea acelor metode de rezistență și nesupunere non-violentă, care au fost dezvoltate de către Gandhi încă din perioada petrecută în Africa de Sud, și care sunt bazate pe principiul dreptății. Esența acestei metode este ca individul, grupuri de oameni sau chiar o întreagă națiune să refuze supunerea legilor despre care se dovedesc a fi nedrepte.

hindusă, care stă la baza filosofiei gandhiene, sau cea creștină și jaină sau chiar influența tolstoiană asupra lui Gandhi.

Tot capitolul patru este cel care – pe lângă analiza conceptelor centrale – prin prisma prezentării și analizei celor două enunțuri importante legate de conceptul de Dumnezeu, „Dumnezeu este Adevăr” și „Adevărul este Dumnezeu”, oferă posibilitatea de a urmări dezvoltarea intelectuală și spirituală al lui Mahatma Gandhi

Toate aceste analize se bazează pe bibliografia primară, adică pe scrierile lui Mahatma Gandhi și pe câteva monografii considerate a fi de fundamentale în cercetarea gandhiană. Sursele operelor gandhiene au la bază autobiografia apărută în limba engleză și maghiară (Gandhi 1997, Gándhí 2009), volumul retradus și editat în limba maghiară de către subsemnatul, care a apărut la Editura Kriterion în anul 2010 (*Hind Szvarádzs, avagy az indiai önkormányzat*), și cele 98 de volume apărute cu titlul *Collected Works of Mahatma Gandhi*,<sup>4</sup> care constituie de fapt o colecție a celor mai importante lucrări și opere gandhiene, apărut atât în format tipărit, cât și digital.

În același timp însă toate aceste analize legate de opera gandhiană și de conceptele de bază ale acesteia se sprijină pe operele unor cercetători renumiți și recunoscuți ale breslei, cum ar fi de exemplu Ajay Shanker Rai, Bal Ram Nanda, Bhikhu Parekh, Bidyut Chakrabarthy, Douglas Allen, David Hardiman, Edward Thompson, Glyn Richards, Joan V. Bondurant, Kathryn Tidrick, Raghavan N. Iyer, Ravindra Varma, Terrence J. Rynne etc.

Cel de al cincilea capitol al disertației (*Relevanța principiilor gandhiene în secolul XXI.*) își pune întrebarea dacă toată opera gandhiană, dacă conceptele și noțiunile centrale ale acesteia mai au ceva de spus, mai au vreo relevanță pentru individul și societatea secolului XXI. Ferma mea convingere este că bolile lumii globalizate, cum ar fi fanatismul religios și terorismul global, criza financiară și economică, care are la bază criza morală al individului și al societății, sau marile probleme legate de creșterea continuă al amprentei ecologice pot găsi răspuns în viața și opera lui Mahatma Gandhi. Sunt convins că opera gandhiană are relevanță și actualitate și în secolul XXI, singura întrebare este dacă ca și individ, respectiv societate suntem sau vom fi capabili să înțelegem și să și punem în practică mesajul gandhian. Altfel spus întrebarea este că, cunoscând marile probleme actuale ale omenirii și provocările viitorului, vom fi capabili să facem pasul mental, spiritual necesar pentru o corectă înțelegere, interpretare și practicare a ceea ce înseamnă principiile gandhiene.

Ultimul capitol al disertației formulează concluziile și încearcă să dea un răspuns la toate întrebările ivite de-alungul tezei.

---

<sup>4</sup> Ediția digitală al celor 98 de volume poate fi accesată pe <http://www.gandhiserve.org/cwmg/cwmg.html>.

Prin prisma celor cinci capitole ale disertației se poate trage concluzia cum că cercetarea de față este una interdisciplinară, care are tangențe atât cu filosofia religiei și filosofia politică, cât și cu istoria religiilor, și chiar istoria colonialismului indian. Această delimitare este dictată chiar de tema aleasă și metodele folosite, pentru că analiza conceptelor și noțiunilor gandhiene, dimensiunile filosofice ale gândirii gandhiene, sunt prezentate într-un context istoric și religios, fără de care corecta interpretare și înțelegere al acestora este pur și simplu imposibil. Chiar și noțiunile cele mai des folosite în cadrul disertației evidențiază această interdisciplinaritate: dacă noțiuni ca adevăr, Dumnezeu, iubire sunt noțiuni împrumutate din terminologia filosofiei, altele precum rezistență non-violentă, independență, suveranitate, autonomie, autoguvernare sunt familiare politologiei și filosofiei politice. Totodată trebuie menționat și faptul că în cazul lui Gandhi de fapt nici nu se poate vorbi de o astfel de delimitare strictă, tocmai datorită faptului că în interpretarea și definiția lui proprie între religie și politică nici nu există vreo diferență majoră, politica fiind numai o aplicare a religiei în viața cotidiană. Această definiție a politicii are la bază convingerea religioasă a lui Gandhi, el considerând că a crede în Dumnezeu înseamnă credința în Adevărul Suprem, neîncetata și necondiționata căutare al acestui Adevăr trebuie să marcheze fiecare moment din viața unui om. Astfel devine imposibil însă delimitarea dintre filozofie, religie și politică.



## Bibliografie

### Bibliografia primară:

GANDHI, Mahatma

(1998): *Az erkölcsiség vallása*. Budapest: Farkas Lőrinc Imre Könyvkiadó (fordította és a bevezető tanulmányt írta Baktay Ervin);

GANDHI, M. Karamchand

(1931): *Nature of God*, *Young India*, 31-12-1931, 427–428.

(1960): *My Non-Violence*, Ahmedabad: Navajivan Publishing House

(1999a): *A Remarkable Address*. In. *The Collected Works of Mahatma Gandhi* (1–98. köt.). 31. köt. 367–369. (utolsó látogatás: 2011.02.13.)

(1999b): *Truth vs. „Brahmacharya”*. In. *The Collected Works of Mahatma Gandhi* (1–98. köt.). 25. köt. 290–293. (utolsó látogatás: 2010.04.21.)

(1999c): *Handicap of Mahatmaship*. In. *The Collected Works of Mahatma Gandhi* (1–98. köt.). 43. köt. 202–204. (utolsó látogatás: 2011.09.19.)

(1999d): *My Shame and Sorrow*. In. *The Collected Works of Mahatma Gandhi* (1–98. köt.). 45. köt. 305–308. (utolsó látogatás: 2011.09.21.)

(1999e): *The Sin of Secrecy*. In. *The Collected Works of Mahatma Gandhi* (1–98. köt.). 2. köt. 125–127. (utolsó látogatás: 2010.03.05.)

(1999f): *Message to the Nation*. In. *The Collected Works of Mahatma Gandhi* (1–98. köt.). 49. köt. 52–53. (utolsó látogatás: 2011.11.08.)

(1999g): *Statement to Reuter*. In. *The Collected Works of Mahatma Gandhi* (1–98. köt.). 53. köt. 312. (utolsó látogatás: 2011.11.10.)

(1999h): *Speech at A.I.C.C. Meeting Ganhati*. In. *The Collected Works of Mahatma Gandhi* (1–98. köt.). 37. köt. 435–437. (utolsó látogatás: 2010.03.05.)

(1999i): *Why I am a Hindu*. In. *The Collected Works of Mahatma Gandhi* (1–98. köt.). 40. köt. 290–291. (utolsó látogatás: 2011.09.21.)

(1999j): *Interview to Associated Press*. In. *The Collected Works of Mahatma Gandhi* (1–98. köt.). 59. köt. 274–277. (utolsó látogatás: 2012.01.10.)

(1999k): *Speech at Woman’s Meeting, Madras*. In. *The Collected Works of Mahatma Gandhi* (1–98. köt.). 62. köt. 307–311. (utolsó látogatás: 2012.03.09.)

(1999l): *Caste has to go*. In. *The Collected Works of Mahatma Gandhi* (1–98. köt.). 68. köt. 151–153. (utolsó látogatás: 2012.04.19.)

(1999m): *Discussion with John R. Mott*. In. *The Collected Works of Mahatma Gandhi* (1–98. köt.). 70. köt. 74–81. (utolsó látogatás: 2012.05.15.)

(1999n): *Speech at Villages’ Meeting, Pudupalyam*. In. *The Collected Works of Mahatma Gandhi* (1–98. köt.). 30. köt. 458–461. (utolsó látogatás: 2011.03.05.)

- (1999o): *Speech at AISA Meeting*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 86. köt. 97. (utolsó látogatás: 2011.03.05.)
- (1999p): *Position of Woman*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 23. köt. 468–469. (utolsó látogatás: 2010.03.05.)
- (1999q): *Speech at Bhagami Samaj*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 16. köt. 270–277. (utolsó látogatás: 2010.03.05.)
- (1999r): *Speech at Meeting of Missionaries*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 32. köt. 194–199. (utolsó látogatás: 2010.03.05.)
- (1999s): *To Correspondents*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 25. köt. 181–183. (utolsó látogatás: 2010.06.11.)
- (1999u): *Anasaktiyoga*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 46. köt. 164–209. (utolsó látogatás: 2011.07.13.)
- (1999v): *A Letter*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 98. köt. 67. (utolsó látogatás: 2011.11.15.)
- (1999w): *Notes*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 32. köt. 335–340. (utolsó látogatás: 2011.11.15.)
- (1999x): *Talk to Hindus*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 95. köt. 407–408. (utolsó látogatás: 2011.11.09.)
- (1999y): *Answer to Questions*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 70. köt. 138–142. (utolsó látogatás: 2011.07.19.)
- (1999z): *Discussion with Christian Missionaries*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 78. köt. 49–50. (utolsó látogatás: 2011.07.26.)
- (1999aa): *Letter to Martin C. Miller*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 52. köt. 23. (utolsó látogatás: 2011.02.18.)
- (1999ab): *Letter to Narandas Gandhi*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 49. köt. 381–384. (utolsó látogatás: 2011.07.26.)
- (1999ac): *Presidential Address at Kathiawar Political Conference*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 30. köt. 53–68. (utolsó látogatás: 2011.07.27.)
- (1999ad): *Letter to Prabhudas Gandhi*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 56. köt. 240–241. (utolsó látogatás: 2011.07.26.)
- (1999ae): *Letter to P. G. Mathew*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 56. köt. 128. (utolsó látogatás: 2011.09.28.)
- (1999af): *Not Even Half-Mast*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 29. köt. 407–410. (utolsó látogatás: 2010.07.21.)
- (1999ag): *All About the Fast*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 29. köt. 209–212. (utolsó látogatás: 2010.07.21.)
- (1999ah): *God is One*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 29. köt. 187–190. (utolsó látogatás: 2010.07.21.)
- (1999ai): *What is Truth?*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 25. köt. 135–138. (utolsó látogatás: 2010.07.14.)

- (1999aj): *Notes on „Sanatana”*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 32. köt. 335–336. (utolsó látogatás: 2010.09.27.)
- (1999ak): *On Ahimsa. Replay to Lala Lajpat Rai*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 15. köt. 251–254. (utolsó látogatás: 2010.04.13.)
- (1999al): *History of the Satyagraha Ashram*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 56. köt. 142–193. (utolsó látogatás: 2011.05.21.)
- (1999am): *From Europe*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 33. köt. 71–74. (utolsó látogatás: 2010.03.07.)
- (1999an): *To the Princess*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 76. köt. 92–95. (utolsó látogatás: 2012.03.19.)
- (1999ao): *How Can Violence Be Stopped?* In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 90. köt. 373–374. (utolsó látogatás: 2012.03.19.)
- (1999ap): *Meaning of Non-Violence*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 67. köt. 261–264. (utolsó látogatás: 2012.03.19.)
- (1999aq): *Civil Liberty*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 72. köt. 363–365. (utolsó látogatás: 2012.03.26.)
- (1999ar): *An Appeal to the Nation*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.) 28. köt. 307–312. (utolsó látogatás: 2010.02.19.)
- (1999as): *Statement to Disorders Inquiry Committee*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.) 19. köt. 206–209. (utolsó látogatás: 2011.09.19.)
- (1999at): *Satyagraha in South Africa*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.) 34. köt. 1–127. (utolsó látogatás: 2012.03.17.)
- (1999au): *Interview to Nirmal Kumar Bose*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.) 65. köt. 316–320. (utolsó látogatás: 2012.07.16.)
- (1999av): *Letter to Duke of Connaught*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.) 22. köt. 294–296. (utolsó látogatás: 2011.11.11.)
- (1999aw): *The Mussulman Representation*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.) 20. köt. 431–433. (utolsó látogatás: 2011.09.19.)
- (1999ax): *Fasting in Satyagraha*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 79. köt. 294–296. (utolsó látogatás: 2012.07.06.)
- (1999ay): *Non-Violence of the Brave*. In The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 79. köt. 152–153. (utolsó látogatás: 2012.07.06.)
- (1999az): *The Theory and Practice of Passive Resistance*. In The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 14. köt. 216–218. (utolsó látogatás: 2010.01.21.)
- (1999ba): *Notes*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 24. köt. 336–344. (utolsó látogatás: 2010.04.27.)
- (1999bb): *A Discussion with Maurice Frydman*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.) 69. köt. 320–321. (utolsó látogatás: 2011.09.19.)
- (1999bc): *Letter to Dadachanji*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 57. köt. 204–205. (utolsó látogatás: 2011.01.23.)

- (1999bd): *Speech at Panampet*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 63. köt. 199–200. (utolsó látogatás: 2011.05.18.)
- (1999be): *Foreword to Volume of Gokhale's Speeches*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 16. köt. 265–269. (utolsó látogatás: 2010.01.21.)
- (1999bf): *For the Readers Past and Present of "Young India"*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 27. köt. 147–149. (utolsó látogatás: 2010.11.14.)
- (1999bg): *Interview with Dr. John Mott*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 45. köt. 142–146. (utolsó látogatás: 2011.05.22.)
- (1999bh): *Indictment*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.) 41. köt. 27–31. (utolsó látogatás: 2011.03.17.)
- (1999bi): *Interview with Prof. Mays*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 70. köt. 261–264. (utolsó látogatás: 2012.01.11.)
- (1999bj): *Discussion with Abdul Ghaffar Khan*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 74. köt. 128–132. (utolsó látogatás: 2012.02.15.)
- (1999bk): *To American Friends*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 32. köt. 411–416. (utolsó látogatás: 2011.03.27.)
- (1999bl): *To Requests*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 90. köt. 1–2. (utolsó látogatás: 2012.08.12.)
- (1999bm): *To Every Britton*. In. The Collected Works of Mahatma Gandhi (1–98. köt.). 78. köt. 386–388. (utolsó látogatás: 2012.05.05.)
- (2009): *Önéletrajz, avagy kísérleteim az Igazsággal*. Budapest: Etalon kiadó
- (2010): *Hind Szvarádzs, avagy az indiai önkormányzat*. Kolozsvár: Kriterion Könyvkiadó

### **Bibliografia secundară:**

AKLAN Anna Katalin (szerk.)

(é. n.): *Gandhi. Esszék, aforizmák, idézetek*. Budapest: General Press Kiadó

AJAY, Shanker Rai

(2000): *Gandhian Satyagraha: An analytical and critical approach (Gandhian studies and peace research series)*. New Delhi: Concept Publishing Company

ANAND, Y. P.

(2010): The Relationship between Leo Tolstoy and Mahatma Gandhi – A Historical Review. In. *Dialogue* 12. köt. 2. sz. oldalszám nélkül (elérhető: [http://www.asthabharati.org/Dia\\_Oct%20010/y.p..htm](http://www.asthabharati.org/Dia_Oct%20010/y.p..htm), utolsó látogatás: 2012.08.11.)

BALOGH András et al.

(2002): *Nemzet és nacionalizmus. Ázsia, Afrika, Latin-Amerika*. Budapest: Korona Kiadó

BASHAM, Arthur Llewellyn (ed.)

(2007): *The Illustrated Cultural History of India*. Oxford: Oxford University Press

BILGRAMI, Akeel

(2003): Gandhi, the Philosopher. In. *Economic and Political Weekly*, Vol. 38., No. 39. (September 27 – October 3), <http://www.jstor.org/stable/4414080>, 4159-4165. (utolsó látogatás: 2010. december 11.)

(2011): Gandhi's Religion and Its Relation to Politics. In. Judith M. Brown – Anthony Parell (ed.): *The Cambridge Companion to Gandhi*, Cambridge University Press, 93-117.

BONDURANT, Joan V

(1965): *Conquest of Violence. The Gandhian Philosophy of Conflict*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press

BOSE, Anima:

(1981): A Gandhian Perspective on Peace. In. *Journal of Peace Research*, 18. köt., 2. szám, 159-164, elérhető: <http://www.jstor.org/stable/424207> (utolsó látogatás: 2010. december 11.)

CHAKRABARTY, Bidyut:

(2006): *Social and Political Thought of Mahatma Gandhi*. London: Taylor & Francis e-Library

DOUGLAS, Allen

(2008): Mahatma Gandhi's Philosophy of Violence, Nonviolence and Education. In. Douglas Allen (ed.): *The Philosophy of Mahatma Gandhi for the Twenty-First Century*. Lanham: Lexington Books

DZSAVÁHARLÁL, Nehru:

(1981): *India fölfedezése*. Budapest: Európa könyvkiadó

GAUDAPĀĎA-ŚAŅKARA-SADĀNANDA

(2010): *Advaita Vedānta*. București: Editura Herald (fordította, előszót és jegyzeteket írta NEDU, Ovidiu Cristian)

GODREJ, Farah

(2006): Nonviolence and Gandhi's Truth: A Method for Moral and Political Arbitration. In. *The Review of Politics*; Spring 2006/2., 287–317.

GÁTHY Vera

(1987): *Gandhi*. Életek és korok sorozat. Budapest: Akadémiai Kiadó

(2009): Utoszó. In. Móhandász Karamcsad Gándhí: *Önéletrajz, avagy kísérleteim az Igazsággal*. Budapest: Etalon kiadó. 440–464.

GÁTHY Vera – BALOGH András

(2000): *Akik nyomot hagytak a 20. században. Gandhi*. Budapest: Napvilág Kiadó

GLASENAPP, von Helmuth

(1993): *Az öt világvallás*. Budapest: Gondolat-Tálatum

HARDIMAN, David

(2003): *Gandhi in His Time and Ours. The global legacy of his ideas*. London: Hurst and Company

- (2011): Gandhi's Global Legacy. In. BROWN, Judith M. – PAREL Anthony (ed.). *The Cambridge Companion to Gandhi*. Cambridge: Cambridge University Press, 239–257.
- HOMER, Alexander Jack (ed.)  
(1994): *The Gandhi Reader. A Sourcebook of His Life and Writings*. New York: Grove Press
- HOSSZÚ Hortenzia  
(é.n.): *A hindu nacionalizmus két útján: Rabindranath Tagore és Mohandas Karamchand Gandhi*. [doktori disszertáció, Miskolci Egyetem BTK, Miskolc, 2009.]
- IYER, Rhagavan N.  
(1973): *The Moral and Political Thought of Mahatma Gandhi*. New York: Oxford University Press
- JOHNSON, Will J.  
(2010): *Oxford Dictionary of Hinduism*. New York: Oxford University Press.
- KNOBLOCH, Kevin  
(2012): Change Ourselves, Change the World. In. *Earthwise. News and Ideas for UCS Members and Activists*. 14. köt. 4. sz. (2012. ősz). 2. elérhető: <http://www.ucsusa.org/assets/documents/earthwise/earthwise-fall-2012.pdf> (utolsó látogatás: 2012. szeptember 1.).
- KING, Martin Luther  
(2010): *Stride Toward Freedom. The Montgomery Story*. Boston: Beacon Press
- KULKE, Hermann – ROTHERMUND, Dietmar  
(2003): *O istorie a Indiei*. București: Editura Artemis
- LAVRIN, Janko  
(1960): Tolstoy and Gandhi. In. *Russian Review*. Vol. 19, No. 2., 132–139. elérhető: <http://www.jstor.org/stable/126735>. (utolsó látogatás: 2010.11.12.)
- MAJMUDAR, Uma  
(2005): *Gandhi's Pilgrimage of Faith. From Darkness to Light*. Albany: State University of New York Press.
- MARKOVITS, Claude  
(2004): *The Un-Gandhian Gandhi. The Life and Afterlife of the Mahatma*. London: Anthem Press
- MEHRA, Parshotam  
(1987): *A Dictionary of Modern Indian History 1707–1947*. Delhi: Oxford University Press
- MURTI, Ramana V. V.  
(1968): Influence of the Western Tradition on Gandhian Doctrine. In. *Philosophy East and West*. Vol. 18, No. 1/2. (Jan.–Apr. 1968), 55–65. elérhető: <http://www.jstor.org/stable/1398036>. (utolsó látogatás: 2010.11.12.)
- NANDA, Bal Ram  
(2004): *Three Statesmen. Gokhale, Gandhi, and Nehru*. Delhi: Oxford University Press

NKRUMAH, Kwame

What I Mean by Positive Action.

elérhető: [http://www.democraticunderground.com/discuss/duboard.php?az=view\\_all&address=277x471](http://www.democraticunderground.com/discuss/duboard.php?az=view_all&address=277x471) (utolsó látogatás: 2012.09.13.)

OLIVELLE, Patrick (ed.)

(2009): *Upanisads*. New York: Oxford University Press

PAREKH, Bhikhu C.

(1991): *Gandhi's Political Philosophy. A Critical Examination*. London: Macmillan

(1997): *Gandhi (Past Masters Series)*, Oxford University Press.

POLAK, Milie Graham

(é.n.): *Mr. Gandhi: The Man*. Elérhető: [www.mk gandhi.org/ebks/gandhitheman.pdf](http://www.mk gandhi.org/ebks/gandhitheman.pdf) (utolsó látogatás: 2012.03.13.)

PRABHUPADA, Bhaktivenanda Swami

(1993): *A Bhagavad-Gītā ügy, ahogy van*. Budapest: Bhaktivedanta Book Trust

PUSKÁS Ildikó

(1991) *India bibliográfia. India Bibliography*. Budapest: Akadémiai Kiadó

RADHAKRISHNAN, Sarvepalli (ed.).

(2010): *Mahatma Gandhi. Essays & Reflections*. Mumbai: Jaico Publishing House

RICHARDS, Glyn

(1996): Gandhi's Concept of Truth and the Advaita Tradition. In. *Religious Studies*, March 1996 (Vol. 22, No. 1.), 1–14.

(2005): *The Philosophy of Gandhi*, Taylor and Francis e-Library

RYNNE, Terence J.

(2009): *Gandhi & Jesus. The Saving Power of Nonviolence*. New York: Orbis Books,

SANKARA

(1996): *A Brahma-szútra magyarázata*. Budapest: Kossuth Kiadó (fordította, az előszót és a jegyzeteket írta Rúzsza Ferenc)

SHAKIR, Moin

(é.n.): *Gandhi, Azad and Nationalism*. New Delhi: Sampradayikta Virodhi Committee

SRINIVAS, Mysore Narasimhachar

(1995): Gandhi's Religion. In. *Economic and Political Weekly*. Vol. 30, No. 25., 1489–1491. elérhető: <http://www.jstor.org/stable/i404720>. (utolsó látogatás: 2010.11.13.)

TAGORE, Rabindranath

(1949): Gandhi the Man. In. KSHITIS, Roy (ed.). *The Visva-Bharati Quarterly, Gandhi Memorial Peace Number*, Santiniketan, 1938. október 2., 10–13. elérhető: [http://ia600407.us.archive.org/load\\_djvu\\_applet.php?file=10/items/GandhiMemorialPeaceNumber/GandhiMemorialPeaceNumber.djvu](http://ia600407.us.archive.org/load_djvu_applet.php?file=10/items/GandhiMemorialPeaceNumber/GandhiMemorialPeaceNumber.djvu) (utolsó látogatás: 2012.07.23.)

TENIGL-TAKÁCS László (ed.)

(1993): *Upanisadok II.* Budapest: Farkas Lőrincz Imre kiadó

(1994): *Upanisadok I.* Budapest: Farkas Lőrincz Imre kiadó

(1997): *India története.* Budapest: Medicina – A Tan Kapuja Buddhista Főiskola

THOMPSON, Edward:

(2010): Gandhi: A Character Study. In. RADHAKRISHNAN, Sarvepalli (ed.): *Mahatma Gandhi. Essays & Reflections On His Life and Work.* Mumbai: Jaico Publishing House

TIDRICK, Kathryn

(2006): *Gandhi. A Political and Spiritual Life.* London-New-York: I. B. Tauris

TOLSTOY, Leo

(é.n.): *The Kingdom of God is within you.* elérhető:  
<http://manybooks.net/titles/tolstoyletext038tkhw10.html> (utolsó látogatás: 2012.08.23.)

VARMA, Ravindra

(2001): *The Spiritual Basis of Satyagraha.* Ahmedabad: Navajivan Publishing House

ZIMMER, Heinrich

(1997): *Filozofie Indiei.* București: Editura Humanitas